

Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u vrijeme Matije Korvina

Nikolić, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:980352>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i Povijesti

Mateja Nikolić

Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u vrijeme Matije Korvina

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Danijel Jelaš

Osijek, 2022.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i Povijesti

Mateja Nikolić

Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u vrijeme Matije Korvina

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatske i svjetske srednjovjekovne povijesti

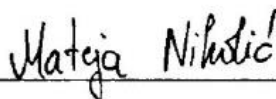
Mentor: doc. dr. sc. Danijel Jelaš

Osijek, 2022.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, rujan 2022.

Mateja Nikolić, 0122233373

Sažetak

Radom se želi prikazati Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u vrijeme Matije Korvina, koje je pod njegovom vlašću bilo trideset i dvije godine. U tom je razdoblju ugarsko-hrvatski kralj doživio brojne uspone, s ciljem stvaranja Kraljevstva moćnijeg nego što je ono ikada bilo, i padove, kojima nije dopuštao da unište njegovu promišljenost u politici. Nerijetko su ga ti potezi dovodili u nepovoljne situacije, za Kraljevstvo, ali zbog onih promišljenih Matija Korvin se i nakon pola tisućljeća slavi kao jedan od najvećih vladara, ne samo Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva već i cijele kasnosrednjovjekovne Europe. Svoj dolazak na vlast u većoj mjeri duguje ocu Ivanu Hunyadiju, koji je svojim hrabrim nastupima u bitkama i političkim pitanjima učinio obitelj Hunyadi jednom od najprestižnijih u Ugarskoj te tako stvorio snažno zaleđe Matiji da zauzme prijestolje. Najveća poteškoća s kojom se Matija kao vladar morao suočavati dugi niz godina bile su Osmanlije i njihovo neprestano prodiranje na Balkan. U radu se ističu najvažniji trenutci sukoba između Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva i Osmanskoga Carstva, odnosi kralja s velikašima, koji su mu iza leđa krojili brojne urote, ciljevi donošenja reformi i način funkcioniranja Korvinove *Crne vojske*. Potom se opisuje razvoj gradova, kraljev odnos s papinstvom te se posljednjim poglavljem o borbi za nasljednikom *svoje krvi* završava rad.

Ključne riječi: Matija Korvin, kralj, vladar, Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, Hunyadi, Osmanlije, porezna reforma, *Crna vojska*, Ivaniš Korvin

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Matija Korvin	2
2.1. Podrijetlo	2
2.2. Dolazak na vlast	3
3. Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u desetljećima dugoj borbi s Osmanlijama	4
3.1. Pad Bosne 1463. godine – početna točka sukoba	4
3.2. Petnaestogodišnje pustošenje Hrvatskoga Kraljevstva	6
4. Urote	7
5. Reforme	8
6. Vojna organizacija	10
7. Gradovi i njihov ekonomski značaj	11
7.1. Hrvatski i slavonski gradovi	12
8. Odnos Matije Korvina s poglavarima Katoličke Crkve	14
9. Kraj ere Matije Korvina i pitanje nasljednika	15
10. Zaključak	17
11. Popis literature	18

1. Uvod

Drugu polovicu 15. stoljeća, razdoblje kasnoga srednjega vijeka, na prostoru Hrvatske i Ugarske obilježila je dugogodišnja vladavina kralja Matije Korvina, sina istaknutog mađarskog bana Ivana Hunyadija. Naslijedivši svoga prethodnika Ladislava V. Posmrtnog, Korvin započinje jednu od najdinamičnijih epizoda u srednjoeuropskoj povijesti.

Cilj ovoga rada jest analizirati, na temelju relevantne literature, neke bitnije aspekte Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva u vremenu Matije Korvina, tj. istaknuti sve ključne odrednice koje su obilježile njegov kraljevski lik i prostore kojima je vladao. Rad je podijeljen na deset poglavlja, od kojih prvo i deseto pripadaju uvodu i zaključku. Sukladno tomu, drugo poglavlje započinje crticama o Korvinovu podrijetlu, gdje se ističe napredak velikaške obitelji Hunyadi te objašnjava zašto je Matija dobio nadimak Korvin, a nastavlja se kratkim kronološkim pregledom dolaska na ugarsko-hrvatsko prijestolje, do kojega nije došao bez prepreka. U trećemu se poglavlju rad bavi sukobima s Osmanlijama, gdje se u dvama potpoglavljima predstavljaju najvažnije međusobne oružane bitke, koje su se sustavnije odvijale nakon pada Bosne 1463. godine, te pustošenje hrvatskih krajeva, koje je ponajviše bilo uzrokovano nedovoljnim zalaganjem Matije Korvina oko stvaranja i održavanja čvrstog obrambenog sustava. Nadolazeće četvrto poglavlje dotiče se nekih od zabilježenih urota protiv kralja, gdje se u prvome redu ističe ona na početku Korvinove vladavine u kojoj su akteri urote željeli ugarsko-hrvatsku krunu dati Fridriku III., te još dvije urote, s Frankapanima te 1471. godine s bliskim kraljevim ljudima, koji će biti izloženi na kraju poglavlja. Sljedeće poglavlje usredotočeno je na provedene reforme u Kraljevstvu, a porezna reforma jedna je od najvažnijih. Zatim se predstavlja pojam tzv. *Crne vojske*, koju je ustrojio Matija Korvin i čije su jedinice uspješno ratovala na različitim bojištima. *Gradovi i njihov ekonomski značaj* naziv je sedmoga poglavlja, koje opisuje njihov razvitak, a potpoglavljem se predstavlja nekoliko strateški važnih hrvatskih gradova Korvinova vremena. Nadalje, slijedi kratak pregled odnosa na relaciji Budim – Rim, tj. Matije Korvina s različitim poglavarima Katoličke Crkve. Na kraju, posljednje poglavlje opisuje nepopustljivu borbu Matije Korvina za nasljednikom, kojega je vidio u liku njegova nezakonita sina Ivaniša, te konačan rasplet borbi za ugarsko-hrvatsko prijestolje nakon Matijine smrti 1490. godine, koje je rezultiralo nepovoljno za jedinoga sina velikoga kralja jer je uz premoćnu podršku nasljednikom Korvinova Kraljevstva imenovan Vladislav II. Jagelović. Zaključni dio pružit će sintezu cijeloga rada, s pokušajem objektivne raščlambe dobrih i loših strana vladanja Matije Korvina.

2. Matija Korvin

2.1. Podrijetlo

Kralj Matija Korvin, u hrvatskoj narodnoj tradiciji i historiografiji poznati i kao Matijaš, rođen je 23. veljače 1443. godine u današnjoj Cluj-Napoci mađ. Kolozsvár) u Transilvaniji.¹ Njegov otac bio je istaknuti ugarski vojskovođa i namjesnik Ivan Hunyadi. Pobjede koje je Hunyadi ostvario protiv Osmanlija četrdesetih godina 15. stoljeća donijele su mu europsku slavu, a u suradnji s križarima Ivana Kapistrana, jednog od branitelja utvrde Beograd, porazio je Osmanlije u velikoj beogradskoj bitci 1456. godine.² Obitelj Hunyadi pripadala je skupini vlaških knezova te je bila dijelom društva koje se nalazilo između sloja nižeg plemstva i slobodnih seljaka. Za svoja iznimna vojna postignuća, Ivan Hunyadi dobio je od Žigmunda Luksemburškog posjed Hunedoara (mađ. Vajdahunjad) u Transilvanijskoj županiji Hunyad pa je utvrda koju su tamo izgradili postala obiteljsko sjedište, a upravo u to vrijeme cijela obitelj čini velik korak jer prelazi s pravoslavlja na katoličanstvo.³ Zanimljiva jest činjenica uz Ivana Hunyadija to da je masovnim stjecanjem posjeda postao najvećim ugarskim zemljoposjednikom u povijesti svoje države.⁴ Kada se govori o podrijetlu Matije Korvina, treba svakako istaknuti i podrijetlo njegova nadimka Corvinus, koje, kako mnogi smatraju, potječe od *Corvino vico*, sela Kovin koje se nalazi uz Dunav i koje je bilo rodno mjesto Ivana Hunyadija. Uz to, pojam *corvus* na latinskome jeziku označava gavrana, koji se nalazi na grbu obitelji Hunyadi, pa se i u tome pronalazi određena poveznica s kraljevim nadimkom.⁵

¹ ¹ Borislav Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska* (Zagreb: Ibis grafika, Zavod za hrvatsku povijest, 2002), 22.

² Hunyadi, János. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 21. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26713>

³ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 22-23.

⁴ *Povijest Mađarske*, ur. Péter Hanák (Zagreb: Barbat, 1995), 48.

⁵ László Kontler, *Povijest Mađarske: tisuću godina u Srednjoj Europi* (Zagreb: Srednja Europa, 2007), 134

2.2. Dolazak na vlast

Poginuvši u bitci kraj Varne 1444. godine, Vladislav I. Jagelović dobiva nasljednika na ugarsko-hrvatskome prijestolju u liku Ladislava V., zbog čije je maloljetnosti njegovim regentom imenovan Hunyadi. Svu pozornost svojeg vladanja kao regenta, dužnosti koju je obnašao sedam godina, Hunyadi je usmjerio na svoj glavni cilj, a to je bilo protjerivanje Osmanlija iz Europe.⁶ Preuzevši vlast u svoje ruke, Ladislav V. Posmrtni, u godinama koje su uslijedile, odlučno želi osigurati svoju poziciju na način da ukloni s puta moćne pripadnike obitelji Hunyadi. U tom smjeru je i djelovao pa je prvo ubio Matijina brata Ladislava, a budućeg je kralja zarobio. Prije ovih događaja umire Ivan Hunyadi. Ubrzo je došlo do preokreta u cjelokupnoj neizvjesnoj situaciji jer Ladislavovo nasilje nije dobro prihvaćeno, stoga kralj pod pritiskom bježi u Prag gdje je, navodno, preminuo od trovanja. Njegova je smrt pružila priliku mladom Matiji da preuzme krunu i zavlada.⁷ U petnaestoj godini života Matija Korvin postao je kraljem Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva. Sukladno zakonu prema kojemu maloljetni kralj ne može samostalno vladati, ulogu njegova namjesnika preuzeo je rođak Mihael Szilágyi, na dan kada je Korvina proglasio kraljem – 24. siječnja 1458. godine. Međutim, već nakon godinu dana Matija je preuzeo vlast iz ruku svoga namjesnika.⁸ Planovi s kojima je Matija Korvin došao na vlast i koje je želio ostvariti bili su prvom redu prekinuti samovlašće velikaša, centralizirati državu te vladati Ugarsko-Hrvatskim Kraljevstvom uz podršku srednjega i nižega plemstva. Podršku Korvinu dali su i građanstvo i kler.⁹ Također, pretenzije na ugarsko prijestolje imao je i njemački kralj i car Fridrik III., smatrajući da na njega ima legalno pravo zbog njegovih rodbinskih veza s preminulim Ladislavom V. Posmrtnim. Ipak, njemački vladar nije zadobio povjerenje ugarskoga plemstva koje je bilo naklonjeno domaćem vladaru te usuglašeno odlučilo prepustiti prijestolje Matiji Korvinu, na kojemu će suvereno vladati trideset i dvije godine.¹⁰ Prva faza Korvinove vladavine, u kojoj se suočio s nizom kriznih situacija (od političkog sukoba s Fridrikom III. do oružanih sukoba s Osmanlijama u Bosni), okončana je njegovom krunidbom 29. ožujka 1464. godine.¹¹

⁶ *Povijest Mađarske*, 48.

⁷ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 24.

⁸ Engel Pál, *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary: 895-1526* (London-New York: I. B. Tauris & Co, 2001), 298-299.

⁹ Ivo Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest* (Zagreb: Biblioteka Jutarnjeg lista, 2008), 148-149.

¹⁰ *Povijest Hrvata: Prva knjiga: Srednji vijek*, ur. Franjo Šanjek (Zagreb: Školska knjiga, 2003), 349.

¹¹ Pál, *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary: 895-1526*, 301.

3. Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo u desetljećima dugoj borbi s Osmanlijama

3.1. Pad Bosne 1463. godine – početna točka sukoba

Prije nego što je Matija Korvin zavladao Ugarsko-Hrvatskim Kraljevstvom, posljednji pokušaji obrane od Osmanlija odveli su se u bitci kod Varne 1444. godine te u drugoj bitci na Kosovu polju 1448. godine.¹² Osvojivši Carigrad i preostali dio Bizantskoga Carstva 1453. godine, sultan Mehmed II. vlastite ambicije širi sve do sjeverozapadnoga dijela Balkanskoga poluotoka. Godine 1458. novoizabrani papa Pio II. namjeravao je organizirati križarski pohod u cilju obrane od nasrtaja Osmanlija, no njegovi prijedlozi nisu naišli na odaziv europskih sila koje su prisustvovala skupu u Mantovi, održanome 1459. godine.¹³ Spomenuti papa posredovao je i u nadolazećoj suradnji Matije Korvina i bosanskoga kralja Stjepana Tomaševića. Iste godine kada je održan skup u Mantovi, palo je Smederevo te cijela Srbija koja je postala turski pašaluk. Ponukani tim uspjehom, Osmanlije su brzim i organiziranim jedinicama napredovale prema Bosni, a njezin je pad ujedno označio i završetak kratkotrajne, dvogodišnje vladavine kralja Bosne.¹⁴

Pet godina nakon što je sjeo na prijestolje, zabrinut za svoje teritorije, Matija Korvin odlučno se uključuje u borbu protiv Osmanlija, nakon što su potonji osvojili veliki dio Bosne 1463. godine i pogubili bosanskog kralja Stjepana Tomaševića u Jajcu.¹⁵ Osmanske su snage zauzećem gotovo svih utvrđenih gradova u Bosni, njih čak sedamdeset, ostavili bosanske vojnike bez ikakvih izgleda za obranom njihovih domova. Svim snagama pokušali su obraniti svoju najjaču utvrdu Bobovac, ali je i taj stup Bosanskoga Kraljevstva pao pod osmanskim nadirućom silom.¹⁶ U tom razdoblju ugarsko-hrvatski kralj odlučno staje uz ideju organiziranoga rata protiv osmanske vojske, koja se u tim trenucima doimala nesalomljivom, te zajedno s Mletačkom Republikom pokušava oformiti vojsku koju bi bila ravnopravan suparnik istočnome neprijatelju, čije su pretenzije na Balkan i širenje osmanskoga teritorija jače no ikada. Nekoliko mjeseci nakon pogubljenja Stjepana Tomaševića, ugarsko-hrvatski kralj sklapa ratni savez s Mlecima, pri čemu je dogovoreno da Venecija vodi pomorski rat protiv Turaka s četrdeset lađa, a da u Dalmaciji te na području Peloponeza pješništvo i konjica stanu na put osmanskoj vojsci. S druge strane, Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo obvezalo se isključivo na kopneni rat u borbi s Osmanlijama. Ovim

¹² Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 148.

¹³ *Povijest Hrvata*, 350.

¹⁴ Ferdo Šišić, *Pregled povijesti hrvatskih naroda* (Zagreb: Matica hrvatska, 1962), 232.

¹⁵ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 148.

¹⁶ *Vrijeme sazrijevanja, vrijeme razaranja: hrvatske zemlje u kasnome srednjem vijeku*, ur. Marija Karbić (Zagreb: Matica hrvatska, 2019), 433.

je političkim konsenzusom ostvarena ideja pape Pija II. o križarskome ratu, koji papa konačno proglašava 22. listopada 1463. godine.¹⁷

Matija Korvin odlučno kreće u borbu s Osmanlijama u Bosni te već u prosincu iste godine ostvaruje pobjedu u Jajcu, no ona je bilo kratkotrajna jer zapadne europske sile nisu dale doprinos križarskome ratu, koji je konačan krah kao takav doživio već sljedeće godine smrću inicijatora križarskoga pohoda pape Pija II. Veliki rat podijeljen je tada na dvije strane – Mletačku Republiku i Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo. Svaka strana samostalno je nastavila borbu – Mlečani sve do 1479. godine, a Korvin uspješnim pohodom na Srebrenik 1464. godine. Zauzeće Jajca i Srebrenika smatra se njegovim političkim vrhuncem u turskoj Bosni, koje je rezultiralo i osnutkom dviju banovina, Jajačke i Srebrničke.¹⁸ Obje banovine imale su obrambenu ulogu. Primarni cilj Jajačke banovine bio je onemogućiti neprijatelju prodor u Hrvatsku, dok je Srebrnička banovina branila Slavoniju i južnu Ugarsku. Banovine su se uspjele održati nekoliko desetljeća, ali u tom razdoblju nisu uspjele zaustaviti osmanske pljačkaške pohode koji su vršeni diljem Hrvatske.¹⁹

Nastavno na razvoj događaja u Bosni i novim desetljećima krvavih borbi s Osmanlijama, treba spomenuti i to da je Korvinovim imenovanjem bosanskim kraljem 1472. godine postao Nikola Iločki. Uz bosansku krunu, Iločki dobiva i titulu bana Hrvatske i Slavonije. Najmoćniji ugarski vladar imenovao je Iločkoga kraljem s ciljem osvajanja preostalog dijela Bosne, no bosanski kralj nije ispunio taj zadatak. Zatim je Matija odlučio sam zauzeti Bosnu, što je i ostvario njezinim zauzimanjem sve do Sarajeva. Ipak, kratkotrajan je bio spomenuti uspjeh jer su Osmanlije već 1482. godine porazile cijelu Hercegovinu. Pogled ugarsko-hrvatskog kralja bio je zatim usmjeren na sukob s Fridrikom III. pa je rat s Osmanlijama prekinut, a pod vlašću Matije Korvina nije nastavljen jer je kralj preminuo 1490. godine.²⁰

¹⁷ *Povijest Hrvata*, 351.

¹⁸ Isto, 351-352.

¹⁹ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 148.

²⁰ Šišić, *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*, 235.

3.2. Petnaestogodišnje pustošenje Hrvatskoga Kraljevstva

Napadi Osmanlija na hrvatski teritorij, sve do sredine 16. stoljeća, dijele su četiri faze, od kojih su prve dvije zahvaćale vrijeme vladavine Matije Korvina. Prva faza započela je s padom Bosne 1463., a završila je 1482. godine, te ju obilježavaju samo povremeni pljačkaški naleti osmanske vojske, no bez osvajanja hrvatskoga teritorija. Potonje će se promijeniti u drugoj fazi, koja je potrajala još dvadeset i tri godine nakon Korvinove smrti, kada će Osmanlije osvojiti važne strateške položaje hrvatskoga prostora.²¹ Snažniji je otpor za Hrvatsko Kraljevstvo pod Korvinovom vlašću bio nemoguć zbog dominantno veće sile koja je pokušavala ostvariti svoje ciljeve na Balkanu. Matija Korvin u tom je otporu trebao podršku i pomoć drugih europskih država, no nijedna nije bila voljna ugroziti vlastitu dobrobit za Korvinovo Kraljevstvo pa je tako ono ostalo prepuštenome samo sebi.²² Kralj je svoju vanjsku politiku usmjerio je prema Češkoj i Carstvu, a temeljni problem pred vlastitim Kraljevstvom odlagao je i zanemarivao, stoga je Hrvatsko Kraljevstvo tijekom Korvinove vladavine prvi puta bilo izloženo neprestanima prodorima Osmanlija na hrvatski teritorij. Osmanlije su 1468. godine dospjele do Senja te dvaju iznimno važnih dalmatinskih gradova Šibenika i Zadra, koji su tada bili pod mletačkom vlašću. Taj prodor bio je početak neizvjesnog perioda u napetim odnosima Hrvata i Osmanlija. Do kraja šezdesetih godina osmanska je vojska u Hrvatsko Kraljevstvo prodrila još tri puta, a od sedamdesete godine 15. stoljeća Osmanlije su redovno svake godine pustošile hrvatske krajeve svojim brzim i spretnim konjaničkim četama, tzv. *akindžijama*.²³ Akindžije su u literaturi opisane na sljedeći način: [...] *manja ili veća skupina osmanskih ratnika u rano bi se proljeće zaletjela iz dubine osmanskog teritorija u dubinu kršćanskoga, te palila i pljačkala izbjegavajući izravan sukob s protivničkom vojskom* [...]. Nakon što je 1463. godine pala Bosna, *akindžije* postaju učestala pojava te takvu represiju, karakterističnu za ovakav osmanski odred, vrše desetljećima.²⁴ Težak period osmanskih prodora, uništavanja i iskorištavanja Hrvatskoga Kraljevstva, dug petnaest godina, okončan je mirom koji je Matija Korvin potpisao sa sultanom Bajazid II. 1483. godine.²⁵ Ipak, unatoč uvjerljivoj nadmoći, Osmanlije nisu bile nepobjedive. Naime, hrvatske su ih vojne snage 1478. godine porazile kod Jajca, a 1483. i na Uni, kada je glavni predvodnik hrvatske vojske bio ban Matija Geréb.²⁶

²¹ *Vrijeme sazrijevanja, vrijeme razaranja: hrvatske zemlje u kasnome srednjem vijeku*, 124-125.

²² *Povijest Hrvata*, 352.

²³ Isto, 354-355.

²⁴ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 151.

²⁵ *Povijest Hrvata*, 356.

²⁶ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 151.

4. Urote

Sukobi s njemačkim kraljem Fridrikom III. započinju dolaskom Matije Korvina na vlast i urotom koja je organizirana protiv novoizabranog kralja. Urotu su pokrenuli velikaši Ladislav Gorjanski, Nikola Iločki i Matijašev ujak Mihael Szilágy. Oni su željeli da kruna Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva dođe u ruke njemačkom kralju Fridriku III. Međutim, konkretnija akcija po tom pitanju nije poduzeta pa je ubrzo došlo do pomirenja Matije Korvina i njemačkog kralja koji mu je platio odštetu od 80 000 dukata i vratio krunu sv. Stjepana. Godine 1463. potpisan je sporazum između Matije Korvina i Fridrika III. Habsburškog, kojim je određeno da će Korvina naslijediti Fridrik ili jedan od njegovih sinova ukoliko Matija premine bez muškog potomka.²⁷ Ipak, sukob Matije i Fridrika rasplamsao se ponovno 1477. godine. Ratovi između Ugarske i Austrije trajali su čak dvanaest godina, a vrhunac se dogodio 1485. godine kada je Matija osvojio austrijski glavni grad Beč i učinio ga svojom prijestolnicom.²⁸

Nadalje, reforme koje je Korvin nastojao provesti nailazile su ponajviše na otpor plemstva jer su oni jedini imali vojnu i političku moć. Sukobi su bili neizbježni, stoga se kralj morao suočiti s Frankapanima, koji su uživali podršku Mlečana. Prvo je kralj osvojio Senj te tamo osnovao Senjsku kapetaniju, da bi potom osvojio i Vinodol. Do preokreta dolazi kada Ivan VII. Frankapan dobiva pomoć od Venecije te oni zajedničkim snagama zauzimaju Krk i time ostavljaju Hrvatsku bez njezina posljednja otoka.²⁹

Ono što je uslijedilo nakon spomenutih sukoba bila je nova urota protiv Matije Korvina, čiji su protagonisti bili Ivan Vitez od Sredne i Ivan Česmički, osobe od iznimnog kraljevog povjerenja, stoga je njihov otpor Matijinim postupcima i načinu vladanja bio snažan udarac vladaru. Glavni razlog pobuni iz 1471. godine proizišao je iz neracionalne vanjske politike i Korvinovih apsolutističkih težnji. Nekadašnji kraljevi suradnici priželjkivali su ostvariti ono što nijedan kralj ne oprašta, svrgnuti trenutnoga kralja, dakle Matiju Korvina, tako što su prijestolje Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva ponudili Kazimiru Jageloviću, kralju Poljske. Vrlo sigurno i vješto Korvin je ugušio pobunu te su obojica njezina nositelja preminula 1472. godine. S jednim iskustvom više i svijesti o zahtjevima aristokracije, Korvin na Saboru odlučuje popustiti u svojoj apsolutističkoj ambiciji te pristaje na kompromis u vidu obećanja o godišnjem sazivanju sabora i suradnji sa saborom oko uvođenja novih poreza.³⁰

²⁷ Šišić, *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*, 232.

²⁸ Isto, 234.

²⁹ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 150.

³⁰ *Povijest Hrvata*, 353-354.

5. Reforme

Matijine reforme neizostavan su segment njegove dugogodišnje vladavine.³¹ Jedan od glavnih zadataka Matije Korvina bio je pobrinuti se da obrambene snage dobro funkcioniraju i da središnja vlast stekne pravu moć, a to je namjeravao ostvariti svojim financijskim reformama, koje su se odrazile na sve društvene slojeve.³² Tako se u godinama nakon sukoba s Osmanlijama u Bosni Matija Korvin okreće svojem primarnom cilju, a to je osigurati što veći priljev novca u kraljevsku blagajnu. Da bi se to ostvarilo, oduvijek je jedan od najlakših načina bio povećanje poreza, koje se ostvarivalo poreznim reformama. Jednu takvu reformu ugarsko-hrvatski kralj donosi 1467. godine, a njome dolaze i promjene naziva različitih vrsta poreza. Sukladno tomu, dotadašnja *marturina*, koja se ubirala u Slavoniji, preimenovana je u *komorni porez* (zemljišni porez), *tridesetina*, ubirana u Ugarskoj i Slavoniji kao neizravan porez, postaje *krunska carina* (porez ostvarivan na izvoz i uvoz robe). Međutim, kralju porezna reforma nije bila dovoljna pa je 1481. godine optužio velikaške obitelji, u prvome redu Frankapane, Zrinske i Blagajske knezove, za zloupotrebu i nasilje, a kao rezultat takvih optužbi, kojima se nitko nije želio suprotstaviti jer su došle od samoga kralja, uslijedilo je odobrenje spomenutih velikaša da Korvin u Slavoniji počne ubirati novi porez od pola forinte.³³ Uvođenjem novog poreznog sustava, kralj je eliminirao sva davanja i povlastice te je odredio činovnike koji su bili odgovorni isključivo njemu, a njihova uloga bila je, bez iznimaka, ubiranje novih poreza.³⁴ Novim porezom kralj se okoristio u toj mjeri da su njegovi prihodi bili veći pet puta te si je time osigurao dovoljnu količinu novca koja mu je bila potrebna za stvaranje plaćeničke vojske.³⁵ Matija Korvin veću svotu prihoda počeo je dobivati i iz rudnika soli te kovnica novca. Izvanredni porezi bili su jedna kraljeva reforma koju je uspješno proveo te od nje stekao značajne prihode. Ipak, ne bi ta reforma bila uspješna bez kraljeve suradnje sa srednjim i sitnim plemstvom, koje je za prihvaćanje takve reforme zauzvrat dobilo Korvino vu dosljednost pri dijeljenju povlastica.³⁶

³¹ Isto, 149.

³² Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 28-29.

³³ *Povijest Hrvata*, 352-353.

³⁴ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 29.

³⁵ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 150.

³⁶ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 30.

Matija je svoju moć jačao uz pomoć kraljevskog vijeća na način da je na prestižna službenička mjesta postavljao strance, što je bilo ponižavajuće za domaće aristokrate. Nikada nije došlo do otvorenog sukoba koji bi kralj uputio kraljevskom vijeću, ponajviše jer Matija nije imao hrabrosti za taj čin koji bi mu donio mnoge nevolje. Reforme koje su uslijedile ticale su se kraljevske kancelarije čiji je rad Matija regulirao tako što je odredio da kancelarski ured može samostalno djelovati i biti odvojen od kraljevskog vijeća, te da su kancelarski čelnici odgovorni izravno kralju. Uloga kancelara bila je naređivanje izrade dokumenata i dopremanje raznih molbi do kralja. Za kancelarsko djelovanje važna je 1471. godina kada jača njihova samostalnost i uloga u vanjskoj politici, u sklopu koje su članovi odlazili na brojna poslanstva kojima su ugovarali razne sporazume s drugim državama.³⁷

Na području sudstva kralj također vrši određene promjene. Najvažnija aktivnost kralja u tom smislu bila je osnivanje osobnog kraljevskog suda koji bi ostvario prevlast nad sudstvom naspram velikaša. Ubrzo su središnji sudovi pretvoreni u ustanove koje su na čelu imale iznimne profesionalce s velikim pravnim znanjem, koji su Matiji dali poticaj da podigne ovlasti županijskim magistratima na veću razinu.³⁸ Potrebno je istaknuti ukidanje posebnog plemićkog suda zagorskih grofova u gradu Varaždinu, a zatim i uvođenje sudske vlasti slavonskih banova. Na kraju, neizostavno je spomenuti godinu 1486., kada se izdaje zakonik pod nazivom *Veliki dekret*, koji je vrhovna vlast htjela oktroirati u zamjenu za niz proturječnih zakonskih odredbi.³⁹

³⁷ Isto, 36-38.

³⁸ Isto, 36-38.

³⁹ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 149.

6. Vojna organizacija

Simbol kraljeve vojne sile bila je plaćenička vojska. Oni su bili nositelji Korvinova Kraljevstva te su prozvani *Crnom vojskom*, zbog svoje prepoznatljive crne opreme. Vojničke plaće i uzdržavanje *Crne vojske* bilo je poprilično veliki izdatak za Korvina. U literaturi se može naići na podatak o zakašnjelim isplatama plaća jer je takva vojska i njezino održavanje zahtijevalo veliku svotu novca. Međutim, nije zabilježena nijedna značajnija pobuna protiv ugarsko-hrvatskoga kralja zbog navedenoga, a razlog tomu svakako se može naći u samim ratovima koji su *Crnoj vojsci* donosili prihode, ostvarivane masovnim pljačkanjima osvojenih teritorija.⁴⁰ Ono što je bila još jedna olakotna okolnost za kralja jest činjenica da je plaćenička vojska djelovala u inozemstvu pa je Matija Korvin diplomatskim putem osigurao financijsku pomoć svojim ratnicima, koja je dolazila izvan opterećene državne blagajne. Plaćenička vojska ustrojena je nedugo nakon kraljeva oslobađanja velikaša od vojnih dužnosti, što su kao povlasticu dobili zbog njihova odobrenja da Korvin ubire izvanredni porez. Vojska je temeljila svoju snagu na raznovrsnosti etničkih skupina, koje su spojile različite borbene metode i tako stvorile najjaču vojnu silu u državi.⁴¹ Nadalje, neizostavno je kada se radi o vojsci spomenuti i konjicu, čiji su konjanici primarno bili husari te su predstavljali laku konjicu. Bez pokretne i spretne konjice, Matija ne bi ostvario mnoge velike ratne pobjede. Najznačajnije uloge u vojnom smislu već su spomenute, a one koje se manje ističu jesu pješništvo, topništvo te riječna flota, koja se uzdigla iznad pješništva i topništva zbog svoje uloge u osvajanju Beča i Šapca.⁴²

⁴⁰ Pál, *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary: 895-1526*, 309-310.

⁴¹ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 31-32.

⁴² Isto, 32-33.

7. Gradovi i njihov ekonomski značaj

Prije početka 13. stoljeća, gradovi su smatrani su važnim ekonomskim središtima, no u spomenutom periodu trpjeli su veliki nedostatak autonomije. Vrlo često razdoblje prije 13. stoljeća obilježava pojam tzv. *predurbanih gradova*.⁴³ Fenomen 15. stoljeća jest grupiranje i stvaranje savezništva onih gradova koji su geografski bili blizu jedan drugome te su imali istu ili sličnu vrstu gospodarstva. Kraljevski gradovi najčešće su se isticali po svojim mogućnostima i nadmoćnim sredstvima naspram drugih gradova pa su tako kraljevski gradovi većinu vremena izbjegavali saveze s drugim, nepovlaštenim gradovima te ih na taj način diskriminirali i isticali veliku pravnu nadmoć. Tzv. *tavernikalni gradovi* uživali su najveće povlastice i njihovu razvitku bila je posvećena kraljeva pažnja.⁴⁴ Pojam *tavernik* označavao je u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu visokog državnog službenika, čije su ovlasti bile proširene na mnoge važne aspekte funkcioniranja Kraljevstva. Prvotna funkcija tavernika ticala se kraljevskih prihoda, primjerice kontrole i odgovornosti nad carinama, porezima, kovnicama novca itd. Zatim su slobodni kraljevski gradovi tavernika imali u sudskoj službi, prilikom koje bi on u kraljevo ime sudio u raznim sporovima gradova, pod ugarskom krunom, i plemića. Tavernikove nadležnost počinju slabiti četrdesetak godina nakon smrti kralja Matije Korvina, a konačno je ta služba ukinuta sredinom 19. stoljeća.⁴⁵ Nadalje, gradovi su vrijeme vojnih operacija Matije Korvina bili obvezni pomagati kraljevsku vojsku, dajući vojnicima hranu, topove i ostalo potrebno oružje za borbu. Nerijetko su ovakvi oblici pomoći vojsci u ratnim godinama bili još važniji kralju od prikupljanja poreza, koji je rastao ponajviše zbog vojnih potreba.⁴⁶ Ekonomija u drugoj polovici 15. stoljeća bilježi velike promjene, a one su se očitovale u uvoženju jeftinih i masovnih proizvoda koji kao takvi postaju dominantni, dok se s druge strane izvoz usredotočio na domaće proizvode, stoku i vino. Ravnoteža u razvitku ekonomije i trgovine u Kraljevstvu nije postignuta, stoga ne čudi podatak da je nekim gradovima zapadnoga dijela Kraljevstva bio izgledan krah, dok su Budim i Pešta uvjerljivo prednjačili u ogromnom zamahu i napretku na polju gospodarstva.⁴⁷

⁴³ István Petrovics, „King Matthias and the Towns of the Realm“ (Cluj-Napoca: Editura mega, 2013), 283.

⁴⁴ Isto, 286.

⁴⁵ (tavernik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 28. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=60571>)

⁴⁶ István Petrovics, „King Matthias and the Towns of the Realm“, 289.

⁴⁷ Isto, 291.

7.1. Hrvatski i slavonski gradovi

Govoreći o hrvatskim gradovima, Borislav Grgin ističe tri najvažnija grada: Senj, Bihać i Knin, a potonji treba istaknuti kao najvažnije crkveno središte. Uz njih, navodi i manja središta, a naglasak stavlja na ona koja su bila u posjedu kneževskih obitelji, poput Modruša i Brinja. Posebice su bila istaknuta mjesta kojima je njihov strateški položaj dao iznimnu važnost: Ostrovica, Skradin i Klis. Većina gradova na području Hrvatske bila je u drugoj polovici 15. stoljeća u rukama plemstva. Cijelo stoljeće obilježio je iznimno velik porast novih gradskih naselja.⁴⁸

Jedan od najvažnijih gradova, već spomenuti, bio je Senj, koji se isticao svojom političkom i gospodarskom ulogom. Gradom je vladala obitelj Frankapana, koja nije uživala potporu Senjana jer su željeli osloboditi se njihove vlasti, smatrajući da im ona onemogućava razvoj grada. Korvinovim preuzimanjem Senja, započinju gospodarske i urbane promjene. Nakon izgradnje grada, kralj je naglasak stavio na podizanje obrambenih zidina jer je grad, prije svega, imao vojnu ulogu.⁴⁹ Senj je bio od iznimne važnosti kralju i po pitanju trgovine jer je, držeći Senj u svojim rukama, mogao bolje kontrolirati uvoznu i izvoznu trgovinu Senja, koja je kraljevskoj riznici donosila iznimno velike prihode.⁵⁰ Kao glavne senjske izvozne proizvode treba istaknuti vesla i brodove, a najbrojniji strani trgovci bili su Mlečani.⁵¹

Nakon kratkog osvrt na Senj, sljedeći istaknuti grad važan spomena jest Knin. Grad je bio sjedište kninske županije, županije koja jedina nije bila pod vlašću neke od kneževskih obitelji pa je zbog toga stekla povoljniji status za njezin najvažniji grad Knin. Koliko je Matiji Korvinu bio važan Knin govori i činjenica da je spomenuti grad dobio privilegiju da u njemu stoluje banski ili oktavalni sud. Banski sud bio je najviše sudsko tijelo u Hrvatskoj tijekom srednjega vijeka, a nadređen mu je bio samo kraljevski sud. K tomu je važno pridodati da je kninska županija imala plemićki sud koji je bio utjecajniji od svih ostalih županijskih sudova jer je bio nadležan nad svim teritorijima srednjovjekovne Hrvatske. Kao i Senj, Knin je imao neopisivu važnost u obrambenom i strateškom smislu u borbi s Osmanlijama. Navedenim gradovima Matija Korvin davao je veliku pozornost jer su mu oni bili okosnica za njegovu vladavinu u Hrvatskoj i borbu protiv pripadnika osmanske vojske.⁵²

⁴⁸ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 188-189.

⁴⁹ Isto, 189-191.

⁵⁰ Borislav Grgin, „Senj i Vinodol između kralja Matijaša Korvina, Frankapana i Venecije (1465-1471).“ *Radovi* 28, br. 1 (1995): 69. <https://hrcak.srce.hr/50231>

⁵¹ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 194.

⁵² Isto, 195-196.

Kada se radi o Slavoniji, na tom je prostoru Matija Korvin mogao stvarati bolja savezništva s gradovima, nego s onima u Hrvatskoj, jer su na slavonskome području postojali gradovi koji nisu bili isključivo pod vlašću banova i velikaša, kao što je to bio slučaj u Hrvatskoj i Ugarskoj. Jedan od slavonskih gradova iznimno važan kralju bio je Gradec, mjesto koje je Korvin podržavao s nadom da će ga učiniti jednim od najjačih uporišta svoje vlasti na tom dijelu kraljevstva.⁵³ Općenito, tijekom 15. stoljeća srednjovjekovna Slavonija bilježi ogroman porast gradskih naselja jer čak četiri puta više gradova nastaje u spomenutom razdoblju u usporedbi s 13. i 14. stoljećem. Sve većim razvitkom obrtništva i trgovine Slavoniju je u kasnom srednjem vijeku obilježavala cehovska organizacija. Poveljom iz 1466. godine Matija Korvin je odobrio stvaranje postolarskog ceha u Gradecu, a u njezinu sadržaju ističe se da su cehovska udruženja postojala i prije u nekim kraljevskim gradovima.⁵⁴ Taj se grad ujedno isticao i u gospodarskom smislu, ponajviše u razvijenom vinogradarstvu, a koliko je ta gospodarska grana bila važna govori i činjenica da je Varaždin ubirao porez na proizvodnju vina, koji se nazivao vinska desetina. Uz to, u Slavoniji toga vremena prilično razvijeno bilo je i svinjogojstvo.⁵⁵

⁵³ Isto, 201.

⁵⁴ *Vrijeme sazrijevanja, vrijeme razaranja: hrvatske zemlje u kasnome srednjem vijeku*, 67-69.

⁵⁵ Isto, 80-81.

8. Odnos Matije Korvina s poglavarima Katoličke Crkve

U godini preuzimanja vlasti Matije Korvina nad Ugarsko-Hrvatskim Kraljevstvom, kralj uspostavlja komunikaciju s papom Kalikstom III., no njihov je odnos bio kratkotrajan zbog papine smrti nekoliko mjeseci kasnije. Kalikst III. vidio je u Korvinu vladara s kojim bi mogao ostvariti suradnju u stvaranju obrambenog saveza koji bi se ozbiljnije suprotstavio Osmanlijama. Njegove ambicije nastavio je i novi papa Pio II., angažirajući se odlučno u stvaranju savezničke vojske koja bi se u kršćanskome duhu suprotstavila osmanskim vojnim jedinicama. Ono čime je Pio II. želio zadržati Korvinovu pažnju i želju za ostvarenjem velikog križarskog rata protiv neprijatelja, bilo je podsjećanje na utjecajnu ulogu kraljeva oca Ivana Hunyadija, koji je bio veliki borac protiv Osmanlija, pa je Matija Korvin djelomično i zbog toga želio sudjelovati u papinim prijedlozima kako bi prestigao oca u slavi i uspjesima.⁵⁶ U teoriji plan se činio ostvarivim, ali su u praksi postojale mnoge prepreke koje su nadjačale prvotnu ideju o ujedinjenom ratu protiv osmanske vojske, a posebice nakon smrti Pija II. nestaje inicijativa za provođenjem velikog plana obrane od osmanskih napada te sukladno tomu nestaju saveznička pomoć i sredstva koja bi omogućila izvedbu snažnog otpora. Zatim dolazi papa Pavao II., koji nije uspio uspostaviti sporazuman odnos s kraljem. Korvinovo miješanje u talijansku politiku i neslaganja u vezi imenovanja crkvenih velikodostojnika u svom Kraljevstvu doveli su ga u nepovoljan odnos i s papom Sikstom IV., koji se nije ustručavao iskazati svoje nezadovoljstvo kraljevim djelovanjem.⁵⁷ Nesuglasice su eskalirale kada je trebalo imenovati novoga biskupa Modruša, središta Krbavske biskupije, koji je 1460. godine stekao status grada. Obojica su imala svoga kandidata za biskupsko mjesto, a nepopustljivost i jednoga i drugoga dovela je do ozbiljnih prijetnji Matije Korvina da će odvojiti svoje Kraljevstvo od Rima te se proglasiti poglavarom Crkve na teritoriju kojim vlada. Ipak, političke okolnosti nisu bile ni približno povoljne za ugarsko-hrvatskoga kralja, stoga ni njegove riječi nisu imale težinu i papin krug ih nije ozbiljno shvatio.⁵⁸ Uz navedeno, treba spomenuti i Korvinovu diplomatsku službu koja je nosila važnu ulogu u nastojanjima da održi zadovoljavajuće odnose s katoličkim poglavarima u Rimu. Jedan od vrsnih diplomata u kraljevoj službi bio je kninski biskup Nikola Nyújtódi Székely, čije aktivnosti u diplomaciji nisu u potpunosti otkrivene, ali zna se da je prenosio Korvinove poruke papi s ciljem njegove podrške kraljevoj politici.⁵⁹

⁵⁶ Grgin, *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, 158.

⁵⁷ Isto, 160-162.

⁵⁸ *Vrijeme sazrijevanja, vrijeme razaranja: hrvatske zemlje u kasnome srednjem vijeku*, 137-138.

⁵⁹ Antonin Kalous, "Kralj Matijaš Korvin i papinstvo početkom 1472. godine: Miklós Nyújtódi Székely u Rimu." *Povijesni prilozi* 36, br. 52 (2017): 8,12. <https://doi.org/10.22586/pp.v52i0.5>

9. Kraj ere Matije Korvina i pitanje nasljednika

Među glavnim je ciljevima svakoga vladara oduvijek, još za njihova života, bilo ključno osigurati nastavak vladavine pod obiteljskom lozom, s nadom da će upravo njegovi najbliži potomci ispisati nove stranice povijesti. Matija Korvin nije imao zakonitih potomaka, unatoč činjenici da se ženio čak tri puta. Posljednju nadu pružala mu je njegova treća supruga Beatrice, ali zbog zdravstvenih razloga kraljevski par nije mogao dobiti dijete i legitimnog nasljednika Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva. Desetak godina prije smrti, Matija Korvin ozbiljno je prionuo razmišljanju o svome nasljedniku. U obzir nisu dolazili njegovi daljnji rođaci, stoga je jedini način da nasljednik bude po kraljevoj želji bio u uzdizanju svoga nezakonitoga sina jedinca, Ivaniša Korvina, rođenog u travnju 1473. godine. Ivaniš se rodio kao dijete ljubavne afere Matije Korvina i Barbare, djevojke koju je kralj upoznao tijekom svog boravka u Vratislavi. Ugarsko-hrvatski vladar sa svojim nezakonitim sinom nije imao razvijen odnos sve do posljednjih godina života jer se nadao da će mu Beatrice roditi zakonitog potomka te mu na taj način olakšati pitanje nasljednika. Ipak, kao što je navedeno, to se nije dogodilo, stoga je Matija Korvin svu pažnju posvetio Ivanišu, za kojega je ostalo zapisano da je bio [...] *živa slika i prilika svoga oca* [...].⁶⁰ Elizabeta Szilágyi, Korvinova majka, također je davala veliku podršku unuku, a tomu u prilog ide i to što mu je u svojoj oporuci ostavila sve svoje posjede. Kraljeva glavna aktivnost zadnjih godina života bila je dodijeliti sinu što više posjeda te mu na taj način pomoći da naslijedi krunu nakon njegove smrti. Jedno od takvih značajnijih posjeda bio je baranjski grad Šikloš, koji postaje Ivaniševo vlasništvo 1482. godine, nakon što je izumrla poznata velikaška obitelj Gorjanski. Uz navedeno, kralj se istinski trudio Ivaniša dobro odgojiti te mu pružiti najbolje obrazovanje, stoga je ostvario suradnju o obrazovanju sina sa istaknutim humanistom talijanskog podrijetla, Tadijom Ugolettijem.⁶¹

Svjestan da mora pridobiti prelate i velikaše, Korvin se uzdao u njihovu potporu koja bi omogućila Ivanišu da zasjedne na prijestolje, bez prevelikih poteškoća. Ipak, velika prepreka u tim kraljevim nastojanjima očitovala se u liku njegove supruge Beatrice, koja se žestoko protivila tome da Ivaniš naslijedi Matiju. Njezini postupci neizravno su vodili prema tome da ona samostalno zavlada nakon kraljeve smrti. Kralj se u početku stvaranja *plodnog tla* za Ivaniševo preuzimanje krune vodio svojom intuicijom pa je tako oženio sina vojvotkinjom Blankom Marijom jer je ona bila iz utjecajne kneževske obitelji i smatrao je da će taj brak pomoći Ivanišu na putu do prijestolja.

⁶⁰ Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata: od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća* (Zagreb: Nakladni zavod MH, 1975), 180.

⁶¹ Isto, 181.

Međutim, vrlo brzo doživio je žestoki otpor svoje supruge. Pod njezinim pritiskom Matija ne proglašava Ivaniša svojim nasljednikom, a Ivaniševu suprugu Blanku ne dovodi u Ugarsku. Unatoč Beatricinom pritisku, njegova privrženost sinu nije oslabila, stoga je kralj nastavljao podizati Ivaniša kad god mu se zato ukazivala prilika.⁶²

Matija Korvin 1490. odlazi u Beč na dogovore s njemačkim kraljem, a već u travnju iste godine iznenada umire. Smrt velikoga ugarsko-hrvatskoga kralja uzrokovala je velike prijepore oko njegova nasljednika.⁶³ Naime, nakon kraljeve smrti, ugarski velikaši odbili su prihvatiti Ivaniša kao novoga kralja pa su s mladim Korvinovim sinom sklopili ugovor kojim je Ivaniš dobio status hercega u Kraljevini Slavoniji te status bana u Kraljevini Hrvatskoj i Dalmaciji. Naravno, za dobivene statuse Ivaniš Korvin bio je primoran odreći se kraljevske vlasti. Zagorska vlastelinstva činila su najvažniji dio posjeda koje je Ivaniš imao u svojim rukama, a te je posjede podijelio svojim plemićima koji su pristigli iz Mađarske. Najistaknutiji bili su Ratkaji, koji su zaposjeli Veliki Tabor. Ivaniš je tako ostao bez krune, a Matiju Korvina naslijedio je Vladislav II. iz poljske dinastije Jagelovića. Njegova vlast bila je prekretnica jer je novopečeni kralj slomio centralističke ideje svog prethodnika te je svojom vladavinom započeo novo razdoblje feudalne anarhije.⁶⁴ Krunidba novopečenoga kralja Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva održana je u 15. srpnja 1490. godine u Pešti.⁶⁵

⁶² Isto, 181-183.

⁶³ Isto, 183-185.

⁶⁴ Goldstein, *Povijest 21: Hrvatska povijest*, 150.

⁶⁵ *Povijest Hrvata*, 358.

10. Zaključak

Nakon obrađene teme, može se zaključiti da je Matija Korvin bio svestrani vladar, koji je pokušavao pronaći kompromis između vlastitih apsolutističkih tendencija i mnogobrojnih zahtjeva i pobuna velikaških obitelji. Unutarnji prijevori u njegovu Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu otežavali su mu provođenje ambicija u vanjskoj politici, usmjerenoj na pokušaje proširenja svojega teritorija. No Matijine velike planove o jačanju Kraljevstva i dobivanju funkcija koje bi ga kao vladara učinile moćnijim i neovisnim od plemstva, uvelike su remetili osmanski prodori i sukobi koji su bili neizbježni za Korvina. Da kralj nije intervenirao uključivši se u bitke koje su se odvijale u Bosni i pokušao se suprotstaviti istočnome neprijatelju, Osmanlije bi nastavile svoj zacrtani put prema zauzeću Balkanskoga poluotoka te time i proširenju Osmanskoga Carstva na nezapamćeni opseg. Stoga je jedini logičan potez za ugarsko-hrvatskoga kralja bio suprotstaviti se osmanskoj vojsci sa svim raspoloživim snagama, kako bi sačuvao svoje Kraljevstvo. Međutim, Matija Korvin postao je predmetom mnogih kritika povjesničara, ali i drugih, da je zbog vlastitih ambicija, nakon udarnih godina osmanskih prodora, zanemario obrambeni sistem te tako uzrokovao brojna pustošenja koja su vršena ponajviše na hrvatskim prostorima. Te kritike jednim dijelom i jesu opravdane, no treba objektivno istaknuti da je Matija Korvin u toj borbi s Osmanlijama bio poprilično usamljen i bez prave i ozbiljne podrške drugih europskih država, koje bi mu pomogle u ljudstvu i ratnim sredstvima. Također, ne treba zanemariti i činjenicu da je kralj u svojoj višedesetljetnoj vladavini uspostavio sustav koji je ipak uspio usporiti nadiranje osmanskih vojnih jedinica, bez obzira na to što ih nije mogao u potpunosti zaustaviti, u čemu djelomičnu krivicu snosi on sam, a ostatak se može pripisati izostanku savezničke potpore.

Bio je prilično oštrouman, iznimno obrazovan i lukav vladar, koji je nastojao oslabiti moć velikaša i u tome je i uspijevaao jer je, primjerice, moć Frankapana uvelike oslabila tijekom njegova vladanja. S jedne strane želio je suzbiti snagu velikoga plemstva, a s druge je strane štitio malo plemstvo od samovoljnog i nasilnog ponašanja moćnih velikaša. Kraljeva vrsna diplomacija u kombinaciji s njegovom razboritošću i ustrajnošću, donijele su mnoge dobrobiti Kraljevstvu, a svoj nepokolebljivi stav iskazivao je i u verbalnim obračunima s papinstvom, zalažući se za što veću samostalnost u imenovanju crkvenih dužnosnika u svojem Kraljevstvu. U konačnici, unatoč neuspjesima, koje je kao i svaki drugi vladar doživio, i svojem neprikrivenom apsolutističkom karakteru, Matija Korvin ostao je u povijesti zapamćen kao pravedan vladar, jedan od najvećih u mađarskoj povijesti.

11. Popis literature

1. Goldstein, Ivo. *Povijest 21: Hrvatska povijest*. Zagreb: Biblioteka Jutarnjeg lista, 2008.
2. Grgin, Borislav. *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb: Ibis grafika, Zavod za hrvatsku povijest, 2002.
3. Grgin, Borislav. "Senj i Vinodol između kralja Matijaša Korvina, Frankapana i Venecije (1465-1471)." *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 28, br. 1 (1995): 61-70. Pristupljeno 28. 8. 2022.
<https://hrcak.srce.hr/clanak/77131>
4. Hunyadi, János. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 21. 8. 2022.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26713>
5. Kalous, Antonin. "Kralj Matjaš Korvin i papinstvo početkom 1472. godine: Miklós Nyújtódi Székely u Rimu." *Povijesni prilozi* 36, br. 52 (2017): 7-25. Pristupljeno 1. 9. 2022. <https://hrcak.srce.hr/clanak/274611>
6. Klaić, Vjekoslav Klaić. *Povijest Hrvata: od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća*. Zagreb: Nakladni zavod MH, 1975.
7. Kontler, László. *Povijest Mađarske: tisuću godina u Srednjoj Europi*. Zagreb: Srednja Europa, 2007.
8. Pál, Engel. *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary: 895-1526*. London-New York: I. B. Tauris & Co, 2001.
9. Petrovics, István. „King Matthias and the Towns of the Realm“. ANALELE BANATULUI, S.N., ARHEOLOGIE – ISTORIE, XXI. Cluj-Napoca: Editura mega, 2013.
10. *Povijest Hrvata: Prva knjiga: Srednji vijek*. Ur. Franjo Šanjek. Zagreb: Školska knjiga, 2003.
11. *Povijest Mađarske*. Ur. Péter Hanák. Zagreb: Barbat, 1995.
12. Šišić, Ferdo. *Pregled povijesti hrvatskih naroda*. Zagreb: Matica hrvatska 1962.
13. tavernik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 28. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=60571>
14. *Vrijeme sazrijevanja, vrijeme razaranja: hrvatske zemlje u kasnome srednjem vijeku*. Ur. Marija Karbić. Zagreb: Matica hrvatska, 2019.